

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИХОВАНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Впродовж останніх десятиліть процеси інтеграції та глобалізації сприяли зростанню масштабів міжнародних торговельно-економічних відносин та об'єктивно обумовили формування відповідних світових регуляторних систем обміну товарами та послугами. У рамках цих систем за умов посилення лібералізації поступово обмежується використання деяких протекціоністських інструментів і методів регулювання міжнародної торгівлі, звужуючи можливість країн забезпечувати захист національних економічних інтересів на зовнішніх ринках, що потребує трансформації їх регуляторної політики. Боротьба країн за ринки збуту, найбільш сприятливі умови здійснення експортно-імпортних операцій та провідні позиції у міжнародній торгівлі призводять до загострення торговельних відносин та виникнення торговельних суперечок між державами [1, с. 20].

Необхідність пошуку нових способів захисту національних товаровиробників від недобросовісної міжнародної конкуренції частково зумовлена вимушеним зниженням рівня тарифного захисту. Нині використання тарифних заходів суттєво обмежується прийнятими угодами у межах торговельних організацій і союзів. Так, внаслідок лібералізації міжнародної торгівлі в рамках СОТ середній рівень митних тарифів розвинених країн становить близько 4 %, а країн, що розвиваються, – 13 % [2].

Використання нетарифних обмежень в сучасній торгівельній практиці (незважаючи на досягнутий рівень лібералізації міжнародної торгівлі) пов'язано з необхідністю країн, що розвиваються, захищати окремі галузі національної економіки. Тим не менш застосування нетарифних бар'єрів часто зустрічається й у практиці розвинутих країн. Основними причинами дедалі активнішого використання НТЗ у міжнародній торгівлі, на наш погляд, виступають: стрімке зростання показника відкритості національних економік; суттєве підвищення частки готової продукції у світовій торгівлі; наростання процесів транснаціоналізації виробництва та, як наслідок, динамічний розвиток міжнародної кооперації, внутрішньофірмової торгівлі у глобальному масштабі.

Частота використання нетарифних обмежень варіює залежно від регіону світу. Так, якщо технічні бар'єри і санітарні та фітосанітарні заходи широко використовуються усіма країнами світу, то, наприклад, країни Латинської Америки, Азії та Африки застосують також широкий спектр кількісних обмежень. У цілому спостерігається домінування технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі, зокрема особливо високим є індекс їх покриття (0,65) у країнах з високим рівнем доходів. В африканських країнах переважають технічні бар'єри (індекс частоти становить 0,37) та передвідвантажувальні інспекції (0,25) [1, с. 22].

Нетарифний захист окремих груп товарів зазвичай спрямований на забезпечення конкурентних умов національних товаровиробників. Це стосується, передусім: заліза і сталі, на ринку яких національні виробники виступають як конкуренти і потребують протекціоністських заходів. Для прикладу, у ЄС найбільшим захистом нетарифними обмеженнями користуються готові вироби, зокрема одяг і текстиль, а також залізо і сталь. Слід також відмітити, що особливо високий рівень захисту товарних ринків спостерігається в Індії, де одяг та текстиль, продукція сільського господарства, машини і транспортні засоби характеризуються рівнем захисту у 80,58%, 42,24% і 28,11% відповідно, що пов'язано з захистом «молодих галузей», підтримкою їх на початкових етапах розвитку і неможливістю конкурувати з імпортними аналогами [1, с. 23].

Обсяг нетарифних обмежень у різних секторах економіки залежить від технічних та економічних чинників. Приміром, деякі товари, зокрема сільськогосподарська продукція, виробництво електричного устаткування, жорстко регулюються з огляду на принципи захисту

прав споживачів, охорони довкілля та технічні стандарти, інші товари за своєю природою менш підпадають під регулювання законодавчими та нормативними актами.

Тенденцію активного застосування НТЗ також відображає динаміка поданих нотифікацій (повідомлень) про інформування країн-членів СОТ щодо застосування засобів нетарифного захисту. Аналіз нотифікацій, отриманих протягом 2013 р., вказує, що їх прийнято з метою: захисту здоров'я й безпеки людини (51%), захисту від недобросовісної практики (16%), охорони навколишнього середовища (12%), забезпечення якості товарів (10%), надання інформації для споживачів та маркування товарів (7%), зниження або усунення торговельних бар'єрів (3%), спрощення процедур торгівлі (1%) [3, с. 10].

На сьогодні країнами світу, не зважаючи на обмеження, встановлені СОТ, все ще досить активно використовуються антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні заходи нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі. Згідно «Global Trade Protection Report» [4] протягом 1995-2014 рр. динаміка кількості ініційованих антидемпінгових розслідувань не мала стійкої тенденції. У 1995-2001 рр. спостерігалось зростання зазначеного показника із 157 до 371 од. (за виключенням 2000 року, в якому кількість антидемпінгових розслідувань склала 295 од.). Впродовж 2001-2007 рр. відбувався стійкий спад обсягів ініційованих антидемпінгових розслідувань (у 2007 року показник повернувся до рівня 1995 року).

Здійснений вище аналіз свідчить, що здебільшого вплив нетарифних заходів митного регулювання на торгівлю та інші сфери виявити досить складно. Також виникають труднощі при визначенні істинних причин застосування цих заходів – чи насправді вони зумовлені намірами зниження ризику для здоров'я, забезпечення відповідності стандартам, чи виступають прихованим інструментом протекціонізму, що спрямований на захист внутрішнього ринку від іноземних конкурентів. Або ж у окремих випадках слугують інструментом торговельної війни між країнами.

Література:

1. Мельник Т.М. Нетарифний протекціонізм у країнах ЄС та Україні / Т.М. Мельник, К.С. Пугачевська // БізнесІнформ. – 2014. – № 1. – С. 20-27.
2. Key statistics and trends in trade policy 2014 / United Nations Conference on Trade and Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ditctab20132_en.pdf
3. Осипчук М.Д. Тенденції та особливості нетарифного регулювання міжнародної торгівлі в сучасних умовах / М.Д. Осипчук // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 3/3. – С. 8-11.
4. Global Trade Protection Report 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.antidumpingpublishing.com/statistics/>

Сергій Скібіцький

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доц. Дем'янюк О.Б.

ПРОБЛЕМАТИКА ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ У МИТНОМУ РЕЖИМІ РЕЕКСПОРТУ

На сучасному етапі розвитку економічних зв'язків та торгівлі, практично неможливо здійснювати ефективну підприємницьку та господарську діяльність без залучення іноземного капіталу та стійких зв'язків з зарубіжними контрагентами. Вітчизняні підприємства постійно нарощували зовнішньоекономічні зв'язки, що зумовлено вступом України до СОТ і тим самим появи нових ринків збуту та підвищення ефективності їх діяльності. Підписання асоціації з ЄС а саме її економічної частини – 27 червня 2014 року надалі сприятиме розвитку торгівлі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).